

Προτάσεις προσέγγισης και ανάλυσης ιστορικών πηγών στο Γενικό Λύκειο
Κωνσταντίνα Καλαούζη ΣΕΕ ΠΕ 02 - Φιλολόγων 2^{ου} ΠΕΚΕΣ Ν. Αιγαίου

Ανάγνωση Ιστορικών Πηγών

Τι είναι Ιστορία

- Το σύνολο των γεγονότων που συνέβησαν
- Η γνώση του παρελθόντος και η εξιστόρηση των όσων συνέβησαν
- Η έρευνα του παρελθόντος, νοηματοδοτώντας (ερμηνεύοντας) τα γεγονότα, σε σχέση και με το παρόν (μοντερνισμός)
- Μια διανοητική κατασκευή, σύμφωνα με τις σκέψεις των ανθρώπων πάνω στο παρελθόν (μεταμοντερνισμός), κ.ά.

Σκοπός της διδασκαλίας της Ιστορίας

Είναι η ανάπτυξη της **ιστορικής σκέψης** και της **ιστορικής συνείδησης**:

- Η ανάπτυξη **ιστορικής σκέψης** αφορά την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων, μέσα από την εξέταση αιτίων και αποτελεσμάτων, ενώ
- η καλλιέργεια **ιστορικής συνείδησης** αφορά την κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον.

Σκοπός της διδασκαλίας της Ιστορίας

- Έτσι, με τη διδασκαλία της Ιστορίας ο μαθητής / τρια μπορεί να αποκτήσει όχι μόνο την επίγνωση ότι ο σύγχρονος κόσμος αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και την αντίληψη ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή του.
- Ο σκοπός της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης συνδέεται έτσι με τον γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που αναφέρεται στην προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών.

Στόχοι διδασκαλίας της Ιστορίας για το Γενικό Λύκειο

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την ελληνική και παγκόσμια ιστορία από την αρχαιότητα ως σήμερα και να κατανοήσουν τον **βαθμό σύνδεσης** της ιστορικής πορείας του Ελληνισμού με τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Να κατανοήσουν, ειδικότερα, την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου με τη συστηματική μελέτη του 20ού αιώνα.
- Να γνωρίσουν διαστάσεις του ιστορικού γίνεσθαι που δεν παρουσιάστηκαν ή δεν μελετήθηκαν συστηματικά στις προηγούμενες βαθμίδες της Εκπαίδευσης.
- Να γνωρίσουν τους διάφορους πολιτισμούς, να εθιστούν στη διαδικασία μελέτης των σχέσεων μεταξύ των λαών, και να εκτιμήσουν τη συνεισφορά των λαών αυτών στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Στόχοι διδασκαλίας της Ιστορίας για το Γενικό Λύκειο

- Να οικειωθούν το περιεχόμενο **ιστορικών όρων και εννοιών**, αναγκαίων για τη βαθύτερη και πληρέστερη ιστορική γνώση ή σχετικών με διαστάσεις της ιστορικής πραγματικότητας που δεν διδάχτηκαν στην εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.
- Να εμβαθύνουν στα γεγονότα και να κατανοήσουν την πολυμορφία και τη διαπλοκή των αιτιακών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων.
- Να συνδέουν και να συσχετίζουν με τρόπο τεκμηριωμένο γεγονότα και ιδέες διαφόρων εποχών και τόπων.
- Να συνθέτουν και παρουσιάζουν με τρόπο ολοκληρωμένο και διεξοδικό ιστορικά θέματα.
- Να αναλύουν ιστορικά δεδομένα και να τα αξιοποιούν για τη βαθύτερη κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.
- Να κατανοήσουν ότι η Ιστοριογραφία είναι «ανακατασκευή» του παρελθόντος, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία.

Στόχοι της διδασκαλίας της Ιστορίας για το Γενικό Λύκειο

- Να προσεγγίζουν κριτικά διάφορα είδη ιστορικών πηγών ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται.
- Να εισαχθούν στη διαδικασία κατανόησης, ανάλυσης και αξιολόγησης των διαφορετικών οπτικών με τις οποίες προσεγγίζονται και ερμηνεύονται τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα από τους ιστορικούς.
- Να συλλαμβάνουν το ιστορικό παρελθόν ως ολότητα, σε κάθε εξεταζόμενη περίοδο, ως συνάρθρωση των ποικίλων πεδίων της ανθρώπινης δραστηριότητας.
- Να αναπτύξουν θετική στάση για την ανάγκη συμμετοχής τους στο ιστορικό γίνεσθαι Να συνειδητοποιήσουν την ατομική και συλλογική ευθύνη του ανθρώπου για τη δημοκρατική λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας και την πρόοδο του πολιτισμού

Ύλη: Μειωμένη για την Γ' ΓΕΛ

- Δεν αποτελούν εξεταστέα ύλη για το έτος 2021 τα κάτωθι:
- ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ. ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1930):
- Γ. Η αποκατάσταση των προσφύγων
- Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΙV. ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΠΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ.

Για την Α' ΓΕΛ

- <https://edu.klimaka.gr/sxoleia/lykeio/2263-exetastea-ylh-a-taxh-lykeiou>

Για τη Β ΓΕΛ:

- <https://edu.klimaka.gr/mathimata/lykeiou/2753-istoria-b-lykeiou-odhgies-didaskalias>

Διδακτική μεθοδολογία και εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας

- <http://archeia.moec.gov.cy/sm/227/methodologia.pdf>

Μεθοδολογία διδασκαλίας της Ιστορίας

- Σχολιασμένη αφήγηση με διαλογική μορφή → Προϋποθέτει καλή γνώση υλικού, σχέδιο μαθήματος στον πίνακα, ερμηνεία όρων.
- Ο διδάσκων διακόπτει την αφήγησή του, υποβάλλοντας ερωτήσεις, σχολιάζοντας τις απαντήσεις των μαθητών του, δίνοντας επιπλέον εξηγήσεις, παραπέμποντας σε τεκμήρια (χάρτες, πηγές, εικόνες, πίνακες)
- Κατευθυνόμενος διάλογος → Διαλεκτική μορφή που θα στηριχτεί στην αξιοποίηση της υπάρχουσας γνώσης, στις αφορμές, τα γεγονότα, τα αποτελέσματα, τις συνέπειες, σε συγκρίσεις ή αναλογίες (για το Λύκειο)
- Ερευνητική μέθοδος: (γίνεται ομαδοσυνεργατικά)
- Διδακτικές Επισκέψεις (σε Μουσεία κ.λπ.), διότι η υλικότητα, η αυθεντικότητα και η αισθητική είναι αξίες των Μουσειακών αντικειμένων που επιτρέπουν εποπτικότητα, πλούσια ερεθίσματα, προσωπικές εμπειρίες, αλλά και έμπνευση για ένα ταξίδι στον χώρο και στον χρόνο.
- Χρήση ΤΠΕ.

Είδη πηγών

Γραπτές πηγές:

1)Επίσημα δημόσια έγγραφα (συνταγματικά κείμενα, αρχεία κρατικών υπηρεσιών, διπλωματικά έγγραφα, πρακτικά συνεδριάσεων, αποφάσεις δικαστηρίων, στρατιωτικά και αστυνομικά αρχεία, αρχεία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ενοριακά αρχεία, μητρώα δήμων-ληξιαρχικά βιβλία, στατιστικές κ.τ.λ.),

2)Ανεπίσημα ιδιωτικά έγγραφα (επιστολές, ημερολόγια, ιδιωτικά συμφωνητικά),

3)Γραπτές μνημονικές πηγές (χρονικά, επιτύμβιες ή αναθηματικές επιγραφές),

4) Εφήμερες πηγές (εφημερίδες, περιοδικά), **λογοτεχνία, ιστοριογραφικά κείμενα** (ιστορικά διηγήματα και μυθιστορήματα, βιογραφίες και αυτοβιογραφίες, απομνημονεύματα, θεατρικά έργα, περιηγητικά- ταξιδιωτικά κείμενα, ημερολόγια, ποιήματα κ.τ.λ.),

5)Κείμενα άλλων επιστημών κ.ά. (αρχαιολογία, κοινωνική ανθρωπολογία, γεωγραφία, κοινωνιολογία, ανθρωπολογία κ.τ.λ.),

6)Φιλολογικά και γλωσσολογικά κείμενα (λεξικά, ανθρωπωνύμια, τοπωνύμια κ.τ.λ.)

Προφορικές πηγές: μαρτυρίες, συλλογές προφορικών μαρτυριών, συνεντεύξεις.

Παραστατικές πηγές: **οπτικές** πηγές (επίκαιρα, τηλεοπτικές εκπομπές, ντοκιμαντέρ, κινηματογραφικές ταινίες κ.ά.), **ακουστικές – ηχητικές** πηγές (δημόσιοι λόγοι, μαγνητοφωνημένες ραδιοφωνικές εκπομπές κ.ά.), **κατάλοιπα του υλικού πολιτισμού, ιστορικοί τόποι** (δημόσια κτίρια, μνημεία κ.ά.), διαδίκτυο, ψηφιακοί δίσκοι, **χάρτες** (τοπογραφικοί, εμπορικοί, ναυτικοί, γεωφυσικοί, πολιτικοί κ.ά.), στατιστικοί πίνακες, φωτογραφίες, ζωγραφικά έργα, γελοιογραφίες, κ.ά.

Είδη γραπτών πηγών

1) Ανάλογα με το πότε γράφτηκαν:

- Πρωτογενείς
- Δευτερογενείς

2) Ανάλογα με το από ποιον γράφτηκαν:

- Επίσημες
- Ανεπίσημες

3) Ανάλογα με το βαθμό γνωστοποίησης στην εποχή τους:

- Δημοσιευμένες
- Αδημοσίευτες.

Μια πηγή, σε γενικές γραμμές:

- Επιβεβαιώνει και, συνακόλουθα, τεκμηριώνει τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου.
- Επεξηγεί και διασαφηνίζει σε αναλυτικότερη διατύπωση τα περιληπτικής διατύπωσης ιστορικά δεδομένα του σχολικού βιβλίου.
- Παρέχει πρόσθετα στοιχεία για ένα θέμα (λ.χ. προσδιορίζοντας επιπλέον λόγους, αίτια, συνέπειες και αποτελέσματα για ένα ζήτημα, πέρα από όσα δίνει το σχολικό βιβλίο).
- Καταθέτει μια αντίθετη άποψη και συνακόλουθα διαφοροποιείται από αυτή που υποστηρίζεται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου ή αποτελεί συνδυασμό των παραπάνω.

Πότε αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί τις ιστορικές πηγές

- Στην αρχή της νέας διδακτικής ενότητας ως ερέθισμα ή προβληματισμό: δίνονται οι πηγές και μέσω αυτών καλούνται οι μαθητές να συγκεντρώσουν τις ιστορικές πληροφορίες και να οδηγηθούν σε εξαγωγή συμπερασμάτων (διερευνητικό διδακτικό μοντέλο).
- Ενδιάμεσα, κατά στη ροή του μαθήματος, για εμπέδωση της ιστορικής αφήγησης (παραγωγική μέθοδος) ή για προβληματισμό, ανάλυση, έρευνα και εντοπισμό ιστορικών στοιχείων (επαγωγική και ερευνητική μέθοδος) (παραδοσιακό διδακτικό μοντέλο).
- Στο τέλος, ως εμπέδωση της διδακτικής ενότητας, αξιοποιώντας και τις ερωτήσεις του εγχειριδίου.
- Κάποιες πηγές ανατίθενται ως εργασίες για το σπίτι. Θα πρέπει όμως την επόμενη διδακτική ώρα να γίνεται οπωσδήποτε συζήτηση. Για να επεξεργαστούν όσο γίνεται περισσότερες εργασίες, χωρίζουμε τους μαθητές της τάξης σε 3-4 ομάδες και αναθέτουμε σε κάθε ομάδα και από μία διαφορετική εργασία.

Διαχείριση πηγών

1. Εξωτερική κριτική

- Έλεγχος γνησιότητας
- Τεκμηρίωση προέλευσης
- Κατηγορία και είδος πηγής
- Ένταξη στο ιστορικό πλαίσιο της.

2. Εσωτερική κριτική

- Κατανόηση της πηγής
- Αξιοπιστία
- Ιδεολογική ανάλυση, προσδιορισμός φαινομένων
- Σύγκριση με το βιβλίο.

Στάδια επεξεργασίας των πηγών (σύμφωνα με τον Α. Μαστραπά, 2008)

**Εξωκειμενική προσέγγιση: Κατηγορία/ είδος,
τεκμηρίωση προέλευσης, ένταξη σε ιστορικό πλαίσιο.**

- Ποιος είναι ο συντάκτης της πηγής;
- Ποιο είναι το ιστορικό – κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο την συντάσσει; Είναι φορέας συγκεκριμένης ιδεολογίας; Ποιες κοινωνικές, πολιτικές, ιδεολογικές, θρησκευτικές ή άλλες δεσμεύσεις μπορεί να καθορίσουν την οπτική του γωνία;
- Είναι σύγχρονος με τα γεγονότα, τα οποία περιγράφει ή ερμηνεύει (είναι αυτόπτης ή αυτήκοος μάρτυρας) ή απέχει χρονικά από τα γεγονότα;

Στάδια επεξεργασίας των πηγών (σύμφωνα με τον Α. Μαστραπά, 2008)

- **Κειμενική προσέγγιση**
- Τι πληροφορίες μας δίνει η πηγή;
- Σε ποιες ερμηνείες προχωρεί ο συντάκτης της; Ποια μηνύματα στέλνει;
- Τι δεν αναφέρεται; Πρόκειται για σκόπιμη αποσιώπηση;
- Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της εξωκειμενικής προσέγγισης, πόσο έγκυρος κι αξιόπιστος μπορεί να είναι ο συντάκτης της πηγής;

Για την άντληση και καταγραφή των ιστορικών πληροφοριών μιας πηγής από τους μαθητές, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο πιο κάτω πίνακας:

Αυτή η πηγή με πληροφορεί:	Αυτή η πηγή εισηγείται ότι (τι μηνύματα στέλνει):	Αυτή η πηγή δεν αναφέρει:

- **Διακειμενική προσέγγιση**
- Συσχετισμός – αντιπαραβολή – σύγκριση πηγών: ευκαιρία για πολυπρισματική προσέγγιση της ιστορίας.
- **Σύνθεση**
- Σύνθεση των πληροφοριών και κριτική επεξεργασία τους: σύνθεση ιστορικών γνώσεων (σχολιασμός – ερμηνεία, χαρακτηρισμός ιστορικής προσωπικότητας, αποκωδικοποίηση τυχόν συμβόλων, έλεγχος αξιοπιστίας/εγκυρότητας πηγής, τεκμηρίωση, προέκταση – σύγκριση – εξαγωγή συμπερασμάτων).
- **Η επεξεργασία των πηγών στην τάξη δεν προϋποθέτει απαραίτητα την εφαρμογή και των τεσσάρων προσεγγίσεων**

Ανάγνωση ιστορικών πηγών

- Προκειμένου να καθοδηγήσουμε τους μαθητές στην ανάγνωση μιας ιστορικής πηγής θα πρέπει προηγουμένως να έχουμε παραθέσει τους βασικούς άξονες στους οποίους θα πρέπει να δοθεί έμφαση:
- Μορφή
- Ιστορικό πλαίσιο
- Περιεχόμενο
- Συγγραφέας
- Κίνητρα - σκοπός συγγραφέα
- Αποδέκτες
- Συνέπειες

Ανάγνωση γραπτών πηγών

ΜΟΡΦΗ

- Ποιο το είδος της ιστορικής πηγής.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- Η τοποθέτηση της πηγής στον χωροχρόνο (πότε; πού;)
- Τα γεγονότα ή οι συνθήκες που συνέτειναν στην παραγωγή αυτού του γραπτού κειμένου.

Ανάγνωση γραπτών πηγών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- Ποιο το θέμα του κειμένου; Ποιο πρόβλημα καταδεικνύει;
- Ποιες ιστορικές πληροφορίες μπορείτε να συλλέξετε; Ταξινομήστε τις.
- Ποια τα κύρια σημεία/απόψεις του συγγραφέα;
- Ποια επιχειρήματα ή/και τεκμήρια στηρίζουν τις απόψεις του; Ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί και γιατί;
- Ποιες κοινωνικές δυνάμεις (πολιτικά κόμματα/φορείς/άτομα κ.λπ.) μνημονεύονται και γιατί;
- Ποιες απουσιάζουν και για ποιους λόγους;
- Πώς τα παραπάνω συνδυάζονται με τις ιστορικές σας γνώσεις;

Ανάγνωση γραπτών πηγών

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Ποια ιδιότητα/κοινωνική θέση/θέση εξουσίας έχει ο συγγραφέας ,ώστε να διατυπώνει αυτές τις σκέψεις; Ως εκπρόσωπος ποιων ομιλεί; (ποιο το ιδεολογικό του κέντρο;)
- Ποιο στοιχείο της θέσης του ή του υποβάθρου του (πνευματικού, πολιτικού, κοινωνικού) μπορεί να επηρέασε τη σκέψη του;
- Μπορείτε να επισημάνετε κάποιες προκαταλήψεις/στερεότυπες αντιλήψεις/ στις απόψεις του γράφοντος;
- Αντανακλά το κείμενο τις αξίες που εκπροσωπεί ο γράφων; Σε ποια σημεία; Με ποιον τρόπο;

Ανάγνωση γραπτών πηγών

ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

- Για ποιους λόγους συντάχθηκε το κείμενο; Ποια τα εμφανή κίνητρα και οι εμφανείς προθέσεις/σκοποί του συντάκτη; Ποιες φράσεις δείχνουν τα κίνητρα και τη θέλησή του;
- Για ποιους λόγους υποστηρίζει αυτές τις απόψεις τη δεδομένη στιγμή, κάτω από αυτές τις συνθήκες;
- Ποιοι θα ευεργετούνταν και ποιων τα συμφέροντα έθιγαν τα όσα γράφονται;

Ανάγνωση γραπτών πηγών

ΟΙ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Σε ποιους, κατά κύριο λόγο, είχε την πρόθεση να απευθυνθεί ο συντάκτης του κειμένου;
- Πώς φαντάζεστε ότι, πιθανότατα, αντέδρασαν οι αποδέκτες του μηνύματος; Γιατί;
- Με ποιον τρόπο ερμήνευσαν, πιθανώς, οι αποδέκτες του κειμένου τα μηνύματά του;
- Υπήρξαν αποδέκτες άλλοι εκτός από αυτούς στους οποίους, κυρίως, απευθυνόταν ο συντάκτης του κειμένου;
- Με ποιον τρόπο είναι, πιθανόν, να αντέδρασαν αυτοί;

Ανάγνωση γραπτών πηγών

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Τι πέτυχε ο συντάκτης;
- Ποιες οι συνέπειες (θετικές ή/και αρνητικές) για τον ίδιο;
- Ποιες οι συνέπειες (θετικές ή/και αρνητικές) για την κοινωνία;

Πώς θα πρέπει να προσεγγίζεται μια γραπτή ιστορική πηγή

- Οι μαθητές χρειάζεται να:
- Διαβάζουν πολύ καλά την εκφώνηση της πηγής για να βρουν τα ζητούμενα.
- Διαβάζουν την πηγή. Μια, δυο, όσες φορές χρειαστεί, μέχρι να νιώσουν ότι την κατανόησαν σε βάθος.
- Ξεχωρίζουν τα γεγονότα από τα σχόλια.
- Υπογραμμίζουν τις σχετικές πληροφορίες, ακόμη και αυτές που σχετίζονται έστω και λίγο με την ερώτηση.
- Ορίζουν στην πηγή τα στοιχεία των προηγούμενων διαφανειών (βασικοί άξονες)
- Ανακαλούν πληροφορίες από το σχολικό βιβλίο. Σε αυτό το σημείο απαιτείται η πληρέστερη απόδοση του σχολικού κειμένου.

Πώς προσεγγίζουν μια γραπτή ιστορική πηγή

(Αντι)παραβάλλουν πηγή και σχολικό βιβλίο.

- Τρόπος 1: Η σύνθεση (ενδείκνυται)

→ δηλαδή παραθέτουν τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου, προσθέτουν μεταβατική φράση και στη συνέχεια τις πληροφορίες του κειμένου της πηγής.

→ Ύστερα, συνεχίζουν με την επόμενη πληροφορία σχολικού βιβλίου + μεταβατική φράση + πληροφορία από πηγή.

➤ Είναι μέθοδος με υψηλό συντελεστή δυσκολίας και βαθμολογείται υψηλά αν γίνει σωστά, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι μονόδρομος.

Όπως αναφέρεται στο ΦΕΚ

- Για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την επεξεργασία ιστορικών πηγών είναι σημαντικό **να αποφεύγεται η απλή παράθεση ή ο συνδυασμός πληροφοριών**, καθώς απέχει από την πρακτική της εξοικείωσης με την ιστορική μεθοδολογία, κατά την οποία είναι αναγκαία η γνώση της σκοπιμότητας, της αξιοπιστίας και του είδους του κειμένου ή της «σχολής σκέψης» που εκπροσωπεί, η επίγνωση εν τέλει της ίδιας της «ιστορικότητας» της πηγής.
- Την παραπάνω σκοπιμότητα εξυπηρετεί η επισήμανση βασικών εισαγωγικών πληροφοριών για κάθε ιστορικό παράθεμα.

- Η εκάστοτε ιστορική πηγή προτείνεται να εντάσσεται σε ένα στοιχειώδες ιστορικό ή ιστοριογραφικό πλαίσιο (εξοικείωση με τη βασική τυπολογία των ιστορικών πηγών, όπως η βασική διάκριση άμεσων/έμμεσων πηγών και η στοιχειώδης εξοικείωση με τα γνωρίσματα επιμέρους ιστοριογραφικών σχολών κατά την επεξεργασία παραθεμάτων που προέρχονται από ιστορικές μελέτες).

Πώς προσεγγίζουμε μια γραπτή ιστορική πηγή

Τρόπος 2: Παράθεση (δεν προτιμάται, σύμφωνα με το ΦΕΚ)

Γράφονται πρώτα οι σχετικές με το ζητούμενο ιστορικές γνώσεις, όπως αυτές προκύπτουν από το σχολικό βιβλίο.

Γίνεται ο σχολιασμός του κειμένου της πηγής, αφού πρώτα, κατά την ανάγνωσή της, έχουν εντοπίσει εκείνα τα σημεία που απαιτούνται, προκειμένου να δώσουν επαρκή απάντηση στην ερώτηση.

Πώς προσεγγίζουν οι μαθητές μια γραπτή ιστορική πηγή

- **Κάνουν σχεδιαγράμματα.** Όποια μέθοδο και αν επιλέξουν, δημιουργούν στο πρόχειρο δυο στήλες, όπου στη μία βάζουν τις πληροφορίες του βιβλίου και στην άλλη τις αντίστοιχες της πηγής. Αν εξασκηθούν καλά στο σχεδιάγραμμα, μπορούν άνετα να κάνουν ανάλυση με σύνθεση, αφού οι πληροφορίες θα είναι αντιστοιχισμένες, πριν ξεκινήσουν να γράφουν.
- **Συμφωνούν με το βιβλίο.** Στην συντριπτική τους πλειονότητα, οι πηγές συμφωνούν πολύ με το σχολικό βιβλίο. Στην περίπτωση που έρχονται σε αντίθεση, ως αυθεντία θεωρείται το βιβλίο και τις πληροφορίες του τις θεωρούν ως αληθείς.
- **Κρατούν τη δομή των ερωτήσεων.** Αν η ερώτηση έχει υποερωτήματα, απαντούν ξεχωριστά το καθένα και σε καμία περίπτωση δεν γράφουν ενιαίο κείμενο.
- **Βάζουν παραπομπές.** Για κάθε τι που παίρνουν από την πηγή βάζουν σε παρένθεση το σχετικό χωρίο (“...”) και διευκρινίζουν σε ποιο παράθεμα αναφέρονται, αν έχουν δοθεί πολλά. Αν τα παραθέματα αναφέρουν παραπλήσιες πληροφορίες, δεν τις επαναλαμβάνουν, αλλά τις ομαδοποιούν [“όπως πληροφορούμαστε από την **Πηγή Α** (στο τάδε σημείο) αλλά και την **Πηγή Β** (στο δείνα σημείο)”].

(π.χ.) Σχολικό εγχειρίδιο | Πηγή/ές

Στοιχεία που αξιοποιούνται από το σχολικό εγχειρίδιο, και ο τρόπος δόμησής τους

1. ...

2. ...

6α ...

7 ...

Στοιχεία που αξιοποιούνται από την πηγή, και ο τρόπος δόμησής τους

3. ...

4. ...

5. ...

6β ...

8 ...

Πώς οι μαθητές προσεγγίζουν μια γραπτή ιστορική πηγή

- **Δεν αντιγράφουν από την πηγή.** Σε καμία περίπτωση δεν αντιγράφουν αυτούσια χωρία, παρά μόνο αν είναι να αξιοποιηθούν ως παραπομπές σε εισαγωγικά. Δεν κάνουν περίληψη αλλά προσπαθούν να κάνουν ιστορικές αξιολογήσεις και να καταλήξουν σε λογικά συμπεράσματα. Ακόμη κι αν στην πηγή αναφέρονται οι ίδιες πληροφορίες με το βιβλίο, παράγουν ένα εμπλουτισμένο κείμενο με όλες τις πληροφορίες.
- **Χρησιμοποιούν γ' πρόσωπο.** Το κείμενό τους δεν αντανakλά προσωπικές απόψεις και γι' αυτό απαιτεί αντικειμενικό ύφος.
- **Δεν απεραντολογούν.** Ακόμη κι αν οι πληροφορίες του σχολικού βιβλίου καταλαμβάνουν τρεις γραμμές, δεν γράφουν το «μισό κεφάλαιο» μόνο και μόνο επειδή τους φαίνεται μικρή η απάντηση. Είναι σημαντικό να δείχνουν κριτική ικανότητα.

Πώς προσεγγίζουν μια ιστορική πηγή

- Όταν οι ιστορικές πηγές **είναι περισσότερες από δύο** πρέπει στην απάντησή τους να δηλώνουν κάθε φορά εκείνη που χρησιμοποιούν για να επιβεβαιώσουν-σχολιάσουν τις ιστορικές τους γνώσεις, (π.χ. Σύμφωνα με την πρώτη ιστορική πηγή ... Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η δεύτερη πηγή ...).
- Αν οι ιστορικές πηγές είναι περισσότερες της μιας και έχουν παραπλήσιες πληροφορίες με τις οποίες πρέπει να σχολιάσουν ένα χωρίο του σχολικού βιβλίου, πρέπει να ομαδοποιήσουν τις κοινές πληροφορίες, (π.χ. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η πρώτη και η δεύτερη πηγή ... Οι πληροφορίες που εξάγονται και από τις δύο πηγές συγκλίνουν στο ότι ...).
- Αν πάλι τα δεδομένα των πηγών διίστανται, επισημαίνουν πρώτα τη σχέση τους με το σχολικό βιβλίο και έπειτα δηλώνουν τη μεταξύ τους διαφοροποίηση.

Πώς προσεγγίζουν μια ιστορική πηγή

Πρόλογος: Σύντομη αναφορά στο είδος της πηγής (δημοσίευμα τύπου, ιστοριογραφία, επίσημο έγγραφο, κ.λπ.). Στη συνέχεια αξιοποιούν το γενικό πνεύμα του σχολικού βιβλίου για μία ενότητα ή βασίζονται στην πρώτη παράγραφο του κεφαλαίου (όταν αυτή είναι εισαγωγική) ή συμπυκνώνουν τα ιστορικά δεδομένα που προηγούνται της απάντησης τους, προκειμένου να δώσουν την αίσθηση της αλληλουχίας των γεγονότων.

Κυρίως απάντηση: Συνδυάζουν δημιουργικά το σχολικό εγχειρίδιο και την πηγή, η οποία λειτουργεί είτε παραπληρωματικά είτε συμπληρωματικά στην αφήγηση του εγχειριδίου. Σε καμία περίπτωση η απάντηση δεν αποτελεί το νόημα της πηγής. Έχουν υπόψη τους ότι η πηγή τεκμηριώνει την ιστορική αφήγηση του βιβλίου και όχι το αντίστροφο.

Επίλογος: Παραθέτουν συμπεράσματα και εκτιμήσεις που προκύπτουν από τον συνδυασμό πηγής και βιβλίου.

Πώς προσεγγίζουν μια ιστορική πηγή

- Το κείμενο της ιστορικής πηγής μπορεί να αξιοποιηθεί στην αρχική του μορφή και να ενταχθεί οργανικά στο εσωτερικό της απάντησής τους, κυρίως, με δύο τρόπους: με τη χρήση της παρένθεσης (...) ή των εισαγωγικών «...». Δεν πρέπει, όμως, να υπερβαίνει το όριο της μίας σειράς, ούτε βέβαια να γίνεται κατάχρηση.
- Αξιολογικές κρίσεις, προσωπικές (νοητικές ή συναισθηματικές) εκτιμήσεις για την ποιότητα και την αξιοπιστία της πηγής πρέπει να αποφεύγονται, ειδικά, μάλιστα, όταν δεν τις απαιτεί η ερώτηση.

Μεταβατικές φράσεις σύνδεσης δεδομένων του βιβλίου και της πηγής

- Όπως έχει ήδη αναφερθεί...
- Προηγουμένως έγινε λόγος για ...
- Σημειώθηκε ήδη ότι...
- Σε συνέχεια των όσων αναφέρθηκαν σχετικά με ...
- Σε συνάρτηση με τα προηγούμενα ...
- Σε σχέση με όσα σημειώθηκαν προηγουμένως...
- Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο σημείο της απάντησης ...
- Αναλυτικότερα για το ζήτημα ... είναι όσα σημειώνει το κείμενο της πηγής, όπου τονίζεται ότι...

Μεταβατικές φράσεις σύνδεσης δεδομένων του βιβλίου και της πηγής

- Ενώ προηγουμένως αναφέρθηκε ότι ...η πηγή διαφοροποιείται ...
- Σύμφωνα [μάλιστα και] με τα δεδομένα / στοιχεία που εξάγουν / συνάγουν / αντλούν από το ιστορικό παράθεμα / πηγή ...
- Ανάλογες / Σχετικές / Παραπλήσιες είναι και οι πληροφορίες που παρέχουν ιστορικές πηγές της περιόδου ...
- Η άποψη αυτή μπορεί να τεκμηριωθεί βάσει της σχετικής μαρτυρίας που παρέχει το ιστορικό παράθεμα...
- Τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως γίνονται τεκμαρτά / κατανοητά / αντιληπτά και από το κείμενο του ιστορικού παραθέματος ...
- Ενισχυτικά / Προς επίρρωση των συγκεκριμένων δεδομένων, το ιστορικό παράθεμα καταγράφει ανάλογες πληροφορίες

Περιεχόμενο, έκφραση, δομή

Για να είναι άρτια και ορθή η αξιοποίηση των πηγών θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις βασικές αρχές παραγωγής γραπτού λόγου: προσέχουν το **περιεχόμενο**, την **έκφραση** και τη **δομή**:

- Περιεχόμενο: Η διατύπωση είναι ακριβής και σαφής. Αποφεύγουν να μεταφέρουν στην απάντησή τους αυτούσια αποσπάσματα από την πηγή (χρησιμοποιούν μόνο τους ιστορικούς όρους – ορολογία) και να διατυπώνουν υποκειμενικές κρίσεις (όταν δεν τους ζητούνται). Προσπαθούν πάντα να γενικεύουν τις πληροφορίες που τους δίνει η πηγή, ακολουθώντας την επαγωγική μέθοδο.
- Έκφραση: σωστή χρήση των γραμματικών και συντακτικών κανόνων. Αποφεύγουν το λογοτεχνικό ύφος, τον μακροπερίοδο λόγο.
- Δομή: ο λόγος τους δομείται σε πρόλογο, κύριο θέμα, επίλογο. Φυσικά ακολουθούν βασικές αρχές παραγραφοποίησης.

Προτεινόμενο Ψηφιακό Υλικό

- Κριτήρια αξιολόγησης για την Ιστορία της Γ' Λυκείου, ΚΕΕ
- <http://www.kee.gr/html/themata.php?&ID=125>
- Ψηφιακό υλικό ιστορικών πηγών για τη Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία του ΚΕΓ (στους «Ψηφιακούς πόρους για την ελληνική γλώσσα», στην ενότητα «Ιστορία και Λογοτεχνία»)
- https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html?subpoint=7#prettyPhoto
- δ) Μαθησιακά Αντικείμενα «Φωτόδεντρου» (ΙΤΥΕ/Διόφαντος)
- <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-11219>

Εκδόσεις για την αξιολόγηση των μαθητών > Γ' ΤΑΞΗ > Ιστορία > Ιστορία
Θεωρητικής Κατεύθυνσης > Προσφυγικό Κρητικό Ζήτημα

- Περιεχόμενα
- Θέμα 3ο_Ενότητα 1η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 2η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 3η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 4η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 5η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 6η
- Θέμα 3ο_Ενότητα 7η
- Θέμα 3ο_Κριτήρια αξιολόγησης
- Θέμα 4ο_Ενότητα 1η

ΠΗΓΗ 1

Προσωρινή περίθαλψη των προσφύγων

[Ο Κυβερνήτης] αμέσως σχεδόν μετά την άφιξίν του εις Ελλάδα ζητεί εξ Αιγίνης (19 Ιανουαρίου 1828) παρά των δημογερόντων Ναυπλίου να καταρτίσουν το ταχύτερον καταλόγους των προσφύγων, οι οποίοι κατέφυγον εις το Ναύπλιον ή τα περίχωρά του, και να σταλούν προς αυτόν. Ζητεί επί πλέον να γίνη η όλη εργασία κρυφίως, χωρίς ουδ' αυτοί οι πτωχοί ν' αντιληφθούν τι, επειδή ασφαλώς δεν εγνώριζε καλώς εισέτι ποία μέτρα θα ηδύναντο να ληφθούν εκ μέρους της κυβερνήσεως δια την ανακούφισιν αυτών. Ακριβώς δε παρά των δημογερόντων εζήτει να του υποδειχθούν τα μέτρα δια την περίθαλψιν των προσφύγων και των πτωχών. Επειδή δε προ παντός άλλου μέτρου απαραίτητος ήτο η θεραπεία των πρακτικών αναγκών των προσφύγων τούτων, δια τούτο από του Ιανουαρίου του 1828 εις τα μέρη, εις τα οποία είχαν καταφύγει πρόσφυγες ή υπήρχον πτωχαί οικογένειαι, δηλαδή εις Πόρον, Αίγιναν, Άργος, Ναύπλιον και νήσους Αιγαίου, εμοίραζεν ο Κυβερνήτης καθ' ημέραν ως μισθόν εργασίας 2.500 μερίδας. Τας μερίδας ταύτας ήτο ανάγκη βραδύτερον, κατά Μάιον, να διπλασιάση και να τριπλασιάση, ιδίως μετά την εξάπλωσιν της πανώλους, διότι τα ληφθέντα αυστηρότατα μέτρα υγειονομικού αποκλεισμού (...) ηύξανον το πλήθος των ενδεών οικογενειών.

Απ. Βακαλόπουλος, Πρόσφυγες και Προσφυγικόν Ζήτημα κατά την Επανάστασιν του 1821, Ιστορική Μελέτη, Εν Θεσσαλονίκη 1939, σσ. 109-110

Πηγή 2

- Ναύπλιον. Λιθογραφία του Fr. Hohe από πίνακα εκ του φυσικού εκτελεσθέντα ολίγον προ της αφίξεως του Καποδιστρίου υπό του Krazeisen. (Εκ της συλλογής Σπ. Μαρκεζίνη).
- Σπ. Μαρκεζίνης, ό.π., τόμ. 1, σ. 70.

ΠΗΓΗ 3

Σχεδιάζεται η αραίωση του πληθυσμού του Ναυπλίου Απόσπασμα επιστολής του Καποδίστρια προς τους Σταμ. Βούλγαρη και Ν. Μαυρομμάτη (αρχές Απριλίου 1828). Οφείλουσα να προλάβη το δεινόν η κυβέρνηση εκ των ενόντων πόρων, σας επιβάλλει, Κύριοι, την εξής επιστασίαν. α. Να επισκεφθήτε, πρώτον εντός της πόλεως [Ναυπλίου], και έπειτα εις τας προβολάς των φρουρίων, εν προς εν τα (...) καλύβια. β. Να καταστρώσετε κατάλογον ακριβή και ονομαστικόν των ενοικούντων ανδρών, γυναικών, και παιδίων, κατά μέρος σημειούντες τα ηλικίαν έχοντα εννέα έως δώδεκα ετών. Καποδίστριας Ιωάννης, Επιστολές, 2

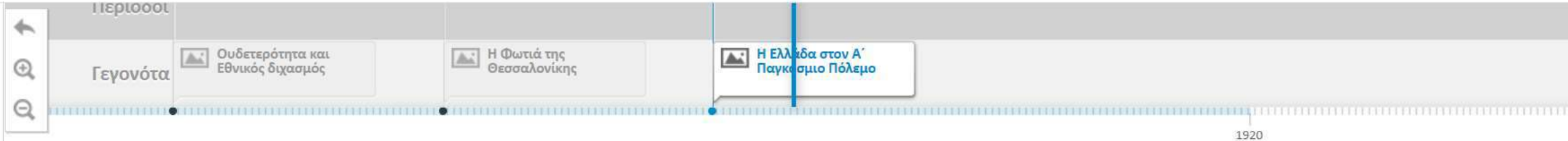
ΠΗΓΗ 4

Το Ορφανοτροφείο Ο ναός και το κτίριο του ιδρύματος του Ορφανοτροφείου Αιγίνης, κτίσθηκαν με χρήματα Ελλήνων του εξωτερικού και φιλελλήνων, επάνω σε οικόπεδο που πρόσφερε η Δημογεροντία της Αίγινας. (...) Στις 6 Απριλίου 1829 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια ναού και οικοδομήματος, μεγαλόπρεπου για την εποχή του. Από τις αρχές Μαρτίου είχαν εγκατασταθεί τα πρώτα παιδιά «λείψανα της σκληράς αιχμαλωσίας» των Τούρκων, που είχαν εξαγορασθή στην Αλεξάνδρεια με χρήματα του φιλέλληνας βασιλέως της Γαλλίας Καρόλου Ι΄, ύστερα από παρακίνηση του Καποδίστρια. Με το διάταγμα της 16ης Μαΐου 1829 ο Καποδίστριας καθόριζε τον τρόπο διοικήσεως και τον κανονισμό λειτουργίας, τον τρόπο διορισμού των επιτρόπων και διδασκάλων του τεράστιου για την εποχή του εκπαιδευτικού αυτού ιδρύματος, όπου 500 - 600 ορφανά και απροστάτευτα παιδιά θα προστατεύονταν και θα μορφώνονταν.

Ελένη Κούκκου, Η παιδεία από το 1828 ως το 1831, Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΒ΄, σ. 589.

Διατύπωση ερώτησης

- Με βάση τα στοιχεία του σχολικού εγχειριδίου και των πιο πάνω παραθεμάτων, να αναφερθείτε στις ενέργειες που προέβη άμεσα ο Καποδίστριας, μέσα στα πλαίσια του πολιτικού του προγράμματος, για να αντιμετωπίσει το θέμα της περίθαλψης των απόρων προσφύγων.

1917

Η Φωτιά της Θεσσαλονίκης

1918 Γεγονότα

Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

1922

Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή

Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Λογοτεχνία

Η ζωή εν τάφω

Αστροφεγγιά

Ιστορία

Γραπτές πηγές

1. Η ελληνική συμμετοχή στον πόλεμο
2. Οι Πόλεμοι
3. Οι πολιτικές εξελίξεις. Από το Γουδί ως τη Μικρασιατική Καταστροφή
4. Η Ελλάδα στη δίνη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Τράβηξα έξω όλ' αυτά τα χαρτιά κι άφησα το σκέπασμα της στενόμακρης κάσας να ξαναπέσει. Ήταν, αλήθεια, μια αληθινή νεκρόκασα τούτο το μπαουλάκι, κι ήταν ένας φτωχός πεθαμένος αυτά τα κιτρινισμένα πολυκαιρίτικα χαρτιά που ο σπάγγος τα σημάδευε στις τέσσερεις άκριες. Ένας πεθαμένος που γύρευε να μιλήσει. Τα άπλωσα πάνω στο γραφείο μου και διαβάζοντάς τα με την αράδα έτσι που 'ταν αριθμημένα, σιγά-σιγά, δίχως να το καταλάβω βρέθηκα χρόνια ολόκερα ξοπίσω. Τα τετράδια τούτα με το φτηνό χαρτί και με τις στριμωχτές μολυβογραμμένες σελίδες τα 'χα βρει μέσα σ' ένα γελιό του Τέταρτου Συντάγματος της Νησιώτικης Μεραρχίας, ύστερ' από τη φριχτή μάχη του υψόμετρου 908. Ήμουν υπαξιωματικός ακόμα κείνο τον καιρό και ξεχωρίζαμε τα δημόσια είδη των ζωντανών, των λαβωμένων και των σκοτωμένων. Τούτα τα τετράδια βρεθήκανε μέσα στο γελιό του Αντώνη Κωστούλα. Ένας εθελοντής λοχίας, διμοιρίτης στην Τρίτη διμοιρία του έβδομου λόχου. Τόνη θυμήθηκα τόσο ζωηρά και καθαρά κείνο τον αψηλό μελαχροινό φοιτητή με το μακρουλό πρόσωπο και τα φουντωμένα μαλλιά! Ήταν ένας αληθινός άντρας, φρόνιμος και συσταζούμενος σαν κοπέλα.

Κάηκε κατά λάθος μέσα στα βουλγάρικα χαρακώματα που πατήσαμε, την ώρα που οι εκκαθαριστές, με τα κοντομάχαιρα στη φούχτα και με το συνεργείο των «φλογοβόλων», ξεπαστρεύανε τους τελευταίους οχτρούς, που απόμειναν κρυμμένοι από φόβο για από μπαμπεσιά μέσα στ' αμπριά της κυριεμένης γραμμής. Τον έκαψε ένας φραντσέζος, υποδεκαnéας στην «ειδικότητα του υγρού πυρός». Αυτό το συνεργείο το κολλήσανε στο Σύνταγμά μας κείνη τη φοβερή κι εξαιρετική μέρα, γιατί εμείς οι βαλκάνιοι δεν είχαμε τότες ακόμα στα μηχανικά μας πολεμικά μέσα τέτοιας λογής ευρωπαϊκές «ειδικότητες».

Το λοιπόν ο φραντσέζος αυτός, την ώρα που λαντουρούσε με το μασούρι της συσκευής του μια γλώσσα τρεχούμενης φωτιάς μέσα σ' ένα βουλγάρικο αμπρί, πήρε μια τραβηχτή μαχαιριά στ' αποικίλι από έναν κρυμμένο βούλγαρο. Όσπου να παραδώσει, σπαρταρώντας σαν το ψάρι με τ' άντερα έξω (το μηχανήμα της συσκευής του δούλεψε), και με τα νύχια γαντζωμένα πα στο σουληνάρι της εκτόξευσης, σκόρπιζε ακόμα το συντριβάνι της φωτιάς όπου λάχαινε.

8. [Ουθεν νεωτερον απο το ουτικο μετωπο](#)
- ΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ**
1. [Εσωτερικό εργοστασίου παραγωγής οβίδων στη Βρετανία](#)
 2. [Επίθεση με φλογοβόλα](#)
 3. [Gassed](#)
 4. [Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο ναύαρχος Δαγκλής στο ελληνικό μέτωπο](#)
 5. [Το όνειρον του στρατού μας](#)
 6. [Πεδινό πυροβολικό στο Μακεδονικό Μέτωπο](#)
 7. [Ο Δοξασμένος](#)
- ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ**
1. [Γενική επιστράτευση](#)
 2. [Προπαγάνδα](#)
 3. [Στην πρώτη γραμμή του μετώπου](#)
 4. [Μια μέρα από τη ζωή στο χαρακωμα](#)
 5. [Διαδηλώσεις κατά του πολέμου](#)
 6. [Βερσαλλίες. Το συνέδριο της ειρήνης](#)
 7. [Μετακινήσεις πληθυσμών](#)
 8. [Αιματηρές μάχες στο μέτωπο](#)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ - ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΤΟΥ 1922

ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΙ

ΑΞΙΟΛΟΓΩ

ΕΠΙΛΕΓΩ

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Διερευνητική δραστηριότητα ανάγνωσης ιστορικών πηγών, με την αξιοποίηση αυθεντικού ιστορικού υλικού για το προσφυγικό ζήτημα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922. Στόχοι του μαθησιακού αντικειμένου είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων διερευνητικής μάθησης και η οικοδόμηση της ιστορικής γνώσης. Το μαθησιακό αντικείμενο δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν την παιδαγωγική και ιστορική διάσταση του ιστορικού ερωτήματος και να διακρίνουν το ιστορικό υλικό ανά ερώτημα. Η δραστηριότητα διερεύνησης συμβάλλει, επίσης, στο να αναγνωρίσουν οι μαθητές επιμέρους στοιχεία του προσφυγικού φαινομένου, να εμπλακούν με όψεις ενσυναίσθησης με την πραγματικότητα του Μεσοπολέμου, να κατανοήσουν το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο και να δημιουργήσουν τις δικές τους προσωπικές αφηγήσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

ελληνικό κράτος 20ός αιώνας
οικονομία κοινωνία πολιτική
πολιτισμός προσφυγικό ζήτημα
Μικρασιατική Καταστροφή
Πειραιάς Ελευθέριος Βενιζέλος
Θράκη Πόντος

Και για την Α & Β ΓΕΛ

The screenshot shows a web browser window displaying search results on the photodentro.edu.gr website. The browser's address bar shows the URL: photodentro.edu.gr/ugc/simple-search?newQuery=yes&query=ΙΣΤΟΡΙΑ%20Α%20ΛΥΚΕΙΟΥ%20%20ΠΗΓΕΣ#q1=/q2=1,11,34/q3=/q.... The search results are filtered by 'Συλλογή' (Collection), 'Βαθμίδα Εκπ/σης' (Grade Level), 'Ηλικία Μαθητή' (Student Age), and 'Τύπος Αντικειμένου' (Object Type). The 'Τύπος Αντικειμένου' filter is set to 'εικόνα' (Image), showing 20 results. The search results are displayed in a grid format, showing three items:

- Εισαγωγή στο Μυκηναϊκό πολιτισμό**
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Ιστορία > Προϊστορία
ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: γυμνάσιο
ΤΥΠΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ/ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ: εικόνα, κείμενο, εκπαιδευτικό σενάριο - σχέδιο μαθήματος, χάρτης
- Εισαγωγή στο Μινωικό πολιτισμό**
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Ιστορία > Προϊστορία
ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: γυμνάσιο
ΤΥΠΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ/ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ: εικόνα, κείμενο, εκπαιδευτικό σενάριο - σχέδιο μαθήματος, χάρτης
- Τα μεταναστευτικά ρεύματα κατά τον Α' Ελληνικό αποικισμό**
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Ιστορία > Αρχαιότητα (1100 π.Χ. - 4ος μ.Χ. αι.)
ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: γυμνάσιο
ΤΥΠΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ/ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ: εικόνα, κείμενο, εκπαιδευτικό σενάριο - σχέδιο μαθήματος, χάρτης

The bottom of the screen shows the Windows taskbar with various application icons and the system clock indicating 6:46 μμ on 25/2/2021.

Προσέγγιση και επεξεργασία φωτογραφίας

Φύλλο εργασίας για αγάγνωση φωτογραφίας στην τάξη

1.ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- Τι βλέπετε σε αυτή τη φωτογραφία;
- Χρησιμοποιήστε τον παρακάτω πίνακα για να ταξινομήσετε ανθρώπους, αντικείμενα και δραστηριότητες που διακρίνονται καθαρά σε αυτή τη φωτογραφία.

Άνθρωποι	Αντικείμενα	Δραστηριότητες

2.ΕΡΜΗΝΕΙΑ

- Κάντε μερικές πιθανές υποθέσεις για τη φωτογραφία
 - Πού πιστεύετε ότι τραβήχτηκε αυτή η φωτογραφία;
 - Πότε νομίζετε ότι τραβήχτηκε αυτή η φωτογραφία;
 - Τι νομίζετε ότι κάνουν οι άνθρωποι της φωτογραφίας;

3.ΕΡΕΥΝΑ

- Γράψτε μία ερώτηση γι' αυτό που νομίζετε ότι έμεινε αναπάντητο σε αυτή τη φωτογραφία.

4.Αφού λάβετε από τον καθηγητή σας περισσότερες πληροφορίες για τη φωτογραφία, απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις με μεγαλύτερη ακρίβεια.

- Πότε τραβήχτηκε αυτή η φωτογραφία; Άλλαξε κάτι στην αρχική σας απάντηση;

Προσέγγιση φωτογραφίας

- Ποιος είναι ο φωτογράφος;
- Πιστεύετε ότι ο φωτογράφος ήθελε να στείλει κάποιο μήνυμα, εκτός από το να φωτογραφίσει απλά το γεγονός;
- Αν ναι, τότε ποιο πιστεύετε ότι ήταν αυτό το μήνυμα;
- Ποιος τίτλος πιστεύετε ότι θα ταίριαζε σε αυτή τη φωτογραφία;
- Γράψτε μια ερώτηση που θα θέλατε να κάνετε στους ανθρώπους που αποτυπώνονται στη φωτογραφία, εάν αυτοί ήταν σήμερα στη ζωή.
- Γράψτε μια ερώτηση που θα θέλατε να κάνετε στον/στην φωτογράφο, εάν αυτός/ή ήταν σήμερα στη ζωή.

Ε. Βενιζέλος και βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄

Ο Κωνσταντίνος, βασιλεύς πλέον, αμέσως μετά τη δολοφονία του πατέρα του (το πένθιμο περιβραχιόνιο είναι εμφανές), σε συνομιλία του με τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο στο μέτωπο του Β' Βαλκανικού Πολέμου.

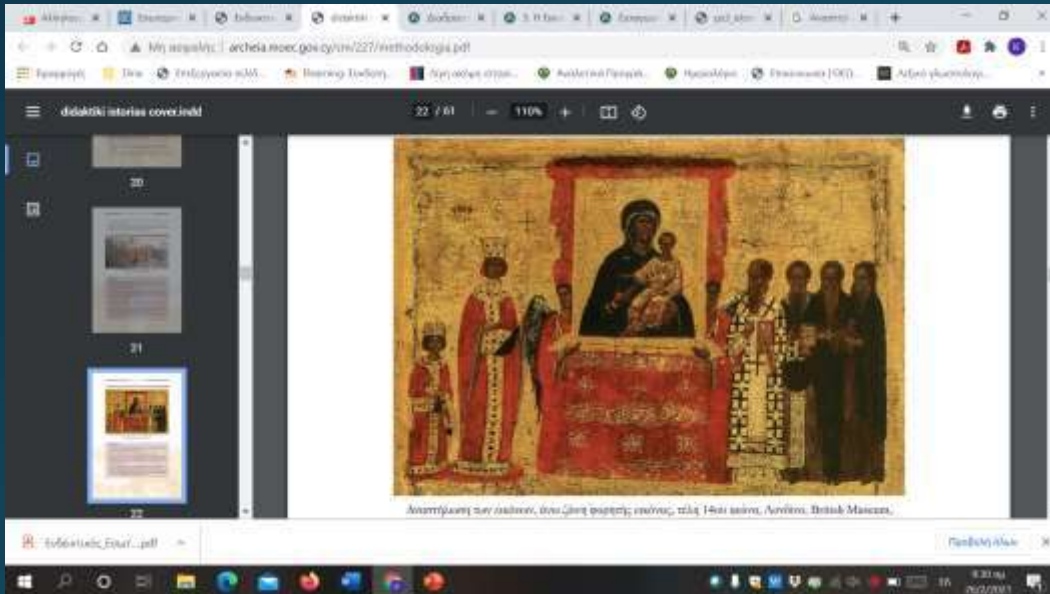
Παρατήρηση ζωγραφικού πίνακα

- Τα ζωγραφικά έργα μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδακτική πράξη ως τεκμήρια για την προσέγγιση ιστορικών γεγονότων και προσωπικοτήτων, ως τεκμήρια για τις στάσεις των δημιουργών τους και ως τεκμήρια για την ανάπτυξη των ιστορικών μεθόδων.
- Ο/η διδάσκων/ουσα θα πρέπει να δίνει στους/στις μαθητές/τριες το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκαν τα έργα, καθώς και πληροφορίες σχετικές με την Ιστορία της Τέχνης (π.χ. τεχνική, τεχνοτροπία, ρεύμα, σχολή). Μέσα από την επεξεργασία του ζωγραφικού έργου ο μαθητής στο τέλος θα οδηγηθεί στην αποκρυπτογράφηση της οπτικής του καλλιτέχνη, στην κατανόηση της εικαστικής διατύπωσης, στη σχέση της με την ιδεολογία του δημιουργού, το κοινωνικό πλαίσιο και την κουλτούρα της εποχής (Δ. Μαυροσκούφης, σ. 230–232).

- Για την αποκωδικοποίηση των έργων ζωγραφικής από τους/τις μαθητές/τριες ο Δ. Μαυροσκούφης, με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, προτείνει την ακόλουθη διαδικασία:
- πρώτη επαφή με το έργο: υποκειμενική σύλληψη πραγματικότητας με βάση προσωπικά βιώματα
- πρώτη «ανάγνωση» (οπτική και χωρίς βαθύτερη επεξεργασία ή αναζήτηση πρόσθετων πληροφοριών – καταγραφή πρώτης εντύπωσης και λεπτομερειών: τόπος, εποχή, άνθρωποι, αντικείμενα)
- δεύτερη «ανάγνωση» (αποκωδικοποίηση – απόδοση νοήματος): διατύπωση απόψεων για το περιεχόμενο, αποσαφήνιση με τη χρήση άλλων πηγών, παρατηρήσεις για τη μορφή, εντοπισμός και ερμηνεία συμβόλων, αποκάλυψη σχέσεων περιεχομένου και μορφής, περιγραφή ιστορικών δεδομένων
- έλεγχος ιστορικής αξιοπιστίας (πλαίσιο και συνθήκες δημιουργίας, προθέσεις δημιουργού, δεσμεύσεις καλλιτέχνη [οπτικές, συμφέροντα, παραγγελιοδότες], τρόπος πρόσληψης και υποδοχή του έργου από σύγχρονους και μεταγενέστερους του).

- Δραστηριότητες:
- • Η πιο πάνω εικόνα πού μπορεί να βρίσκεται; Έχεις δει μια παρόμοια παράσταση;
- Τι νομίζεις ότι απεικονίζει; (Πρώτη επαφή με το έργο: υποκειμενική σύλληψη πραγματικότητας με βάση προσωπικά βιώματα.)
- • Τι βλέπεις στην εικόνα; (Μορφές και αντικείμενα [πρώτη «ανάγνωση»].)
- • Ποια ιδιότητα θεωρείς ότι έχει η κάθε μορφή που περιέγραψες;
- Αξιοποιώντας και τις ιστορικές σου γνώσεις, μπορείς να ταυτίσεις κάποιες από τις μορφές με συγκεκριμένα ιστορικά πρόσωπα; Ποιο ιστορικό γεγονός απεικονίζεται; (Δεύτερη «ανάγνωση».)

- Να διερευνήσεις τα πιο κάτω:
- Σε τι θα εξυπηρετούσε τον αυτοκράτορα και την Εκκλησία η απεικόνιση του συγκεκριμένου ιστορικού γεγονότος σε μια φορητή εικόνα, όπως η πιο πάνω;
- Με ποια μεγάλη εκκλησιαστική γιορτή συνδέεται το γεγονός αυτό; Τι κάνουν οι πιστοί στη συγκεκριμένη γιορτή στην εκκλησία;

Ανάγνωση γελοιογραφίας/σκίτσου

Ανάγνωση γελοιογραφίας/σκίτσου/αφίσας

- Προσεκτική παρατήρηση και περιγραφή
- **Αναγνώριση συμφραζομένων και περιεχόμενου** και συσχετισμός με λεκτικά σχόλια που συνοδεύουν τη γελοιογραφία (εάν υπάρχουν)
- Προσδιορισμός του χρόνου και του τόπου στον οποίο αναφέρεται η γελοιογραφία
- Προσδιορισμός του θέματος/ιστορικού γεγονότος που σχολιάζει η γελοιογραφία
- **Δημιουργός-δημιουργία:** πληροφορίες για τον δημιουργό, τόπος και χρόνος δημιουργίας και δημοσίευσης, προσδιορισμός θέματος
- **Περιγραφή:** πρόσωπα-χαρακτήρες, πραγματικά ή συμβολικά, ενδυμασία, έκφραση, χειρονομίες, κίνηση δράση, υπερβολές
- **Τεχνικά χαρακτηριστικά-μορφή:** υλικά/μέσα, σύστημα δημιουργίας
- **Ανάλυση-ερμηνεία:** σχεδιασμός χαρακτήρων (θετικός ή αρνητικός), αναγνώριση και ερμηνεία συμβόλων, τρόποι αναπαράστασης θέματος και εποχής (ρεαλιστικός, συμβατικός, ανατρεπτικός, απροσδόκητος), συσχέτιση θέματος με γεγονότα, πρόσωπα, τόπο και χρόνο, συσχέτιση λόγου-εικόνας, διασταύρωση με άλλες πηγές, πρόθεση δημιουργίας, αποδέκτες, πρόσληψη-ερμηνεία.

Επισημάνσεις για την ερμηνεία της γελοιογραφίας

- Η γελοιογραφία εκφράζει, συνήθως, πολιτικές απόψεις
- Ο γελοιογράφος δεν είναι αντικειμενικός
- Τα εκφραστικά μέσα βασίζονται στην υπερβολή
- Η γελοιογραφία, συνήθως, εξυπηρετεί κάποια σκοπιμότητα
- Σύνδεσή της με την ιστορική γνώση που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο ή σε άλλου είδους πηγές (π.χ. γραπτά κείμενα).

Γελοιογραφία # Σκιτσογραφία

- Ως **γελοιογραφία** χαρακτηρίζεται κάθε ζωγραφική παράσταση της οποίας τα κύρια γνωρίσματα προσώπων ή πραγμάτων αποδίδονται κωμικά παραλλαγμένα. Στόχος της γελοιογραφίας είναι η διακωμώδηση προσώπων από τους λόγους, τις πράξεις τους και τις καταστάσεις που όμως δεν συμβιβάζονται στη κοινή αντίληψη.
- Ο όρος γελοιογραφία δεν πρέπει να συγχέεται με την σκιτσογραφία (σκιαγράφημα), που δεν είναι απαραίτητα και γελοιογραφία.

Επεξεργασία γελοιογραφίας, όπως προτείνεται από τους Niemetz - Whitfield και Nara (συνοψίζονται από τον Δ. Μαυροσκούφη, (2005: 237 -238)

1 ^ο ΣΤΑΔΙΟ	
ΟΠΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΛΕΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2^ο ΣΤΑΔΙΟ

ΟΠΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Ποια από τα στοιχεία του καταλόγου που δημιουργήσατε μοιάζουν να είναι σύμβολα;
- Ποιο νομίζετε ότι είναι το νόημα του κάθε συμβόλου;
- Η γενική σχεδίαση ή οι λεπτομέρειες αναπαριστώνται με ρεαλιστικό ή υπερβολικό τρόπο;

ΛΕΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Ποιες λέξεις ή φράσεις στο σκίτσο φαίνονται να είναι οι πιο σημαντικές;
- Γιατί το πιστεύετε αυτό;
- Να επισημάνετε επίθετα που περιγράφουν τα συναισθήματα και τις ιδέες που εκφράζονται στο σκίτσο.

3^ο ΣΤΑΔΙΟ

- Περιγράψτε τη δράση που παρατηρείται στη γελοιογραφία.
- Εξηγήστε πώς τα λεκτικά στοιχεία επεξηγούν η γελοιογραφία.
- Έχει σχέση το περιεχόμενο ης γελοιογραφίας με πραγματικά ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα κ.λπ. ή αποτελεί εντελώς φανταστική σύλληψη;
- Προσδιορίστε το μήνυμα της γελοιογραφίας.
- Ποιες κοινωνικές ομάδες θα συμφωνούσαν ή θα διαφωνούσαν με το μήνυμα; Γιατί;

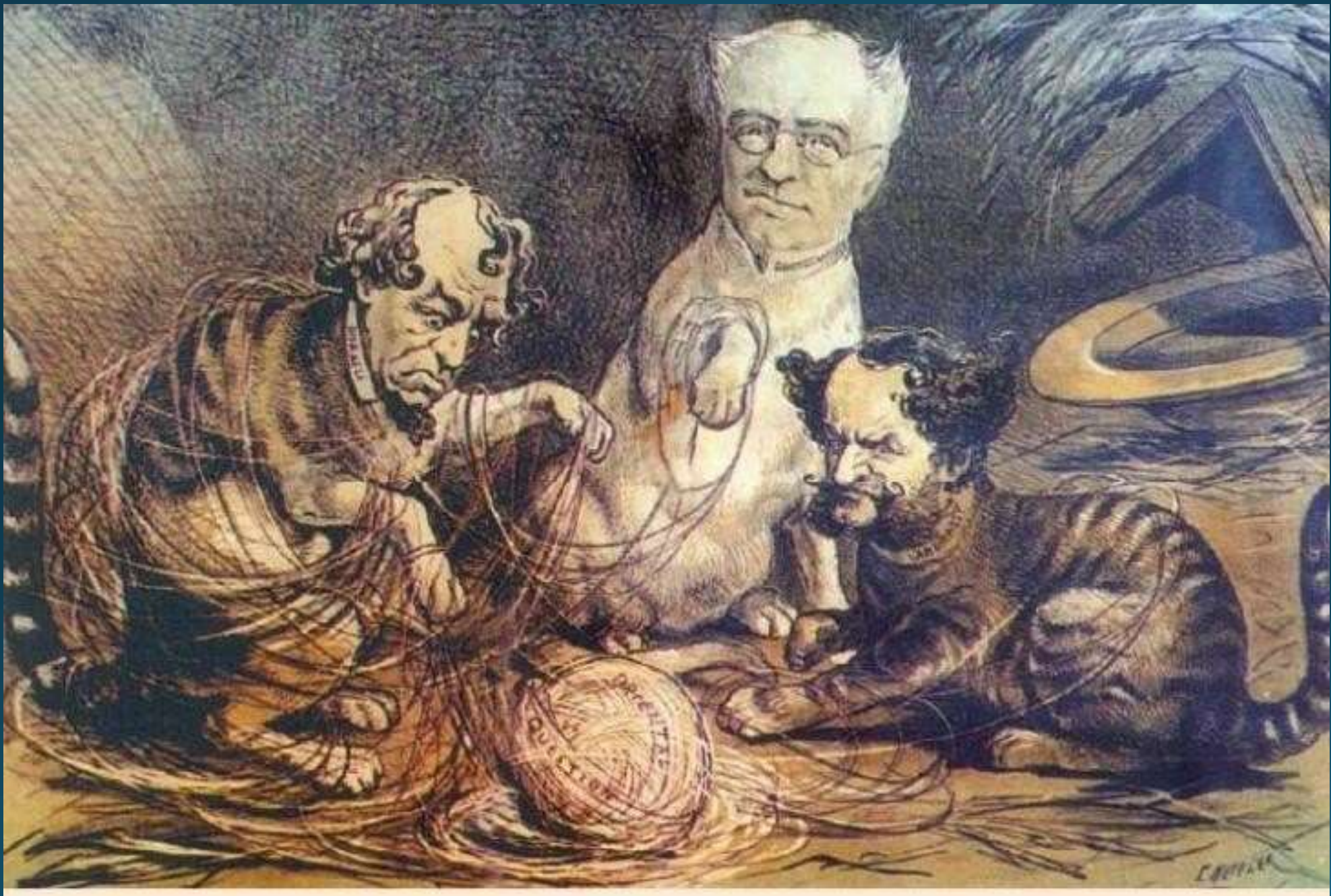
4^ο ΣΤΑΔΙΟ

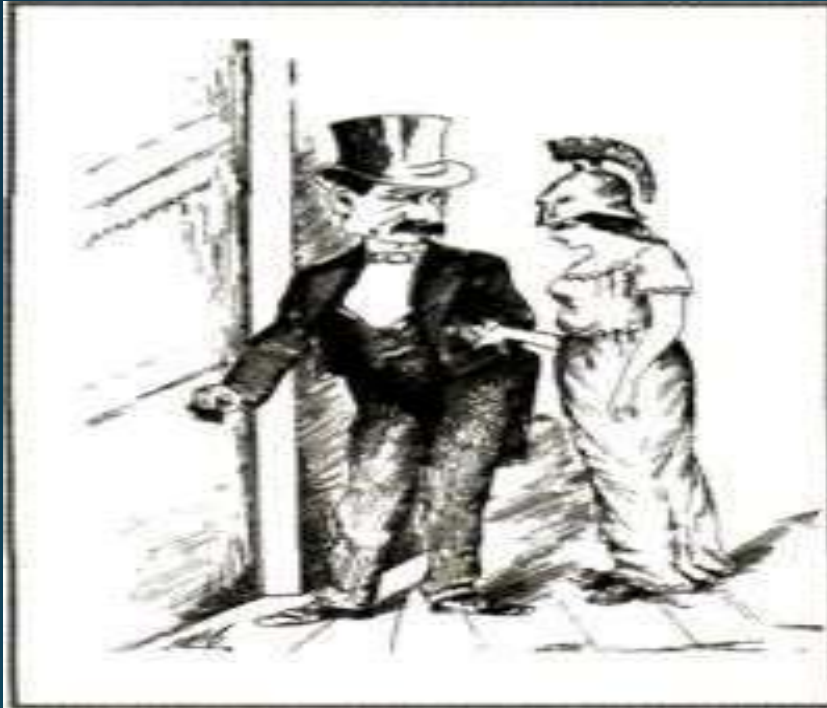
- Διασταυρώστε το περιεχόμενο της γελοιογραφίας με άλλες πηγές και παρουσιάστε τα συμπεράσματά σας.
- 5^ο ΣΤΑΔΙΟ
 - Γράψτε μία παράγραφο σχετικά με τη σημασία της γελοιογραφίας ως ιστορικής πηγής.
 - Γράψτε μια σύντομη αφήγηση με αφορμή τη γελοιογραφίας.
 - Αναζητήστε και άλλες γελοιογραφίες με το ίδιο ή παραπλήσιο θέμα από την ίδια εποχή και χώρα και συγκροτήστε μια συλλογή. Στη συνέχεια δώστε τίτλο στη συλλογή και γράψτε ένα κατατοπιστικό εισαγωγικό σημείωμα.
 - Αναζητήστε γελοιογραφίες από άλλες χώρες ή εποχές με το ίδιο θέμα: συγκρίνοντάς τα μεταξύ τους, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές και να προσπαθήσετε να τις εξηγήσετε.

Το Ανατολικό Ζήτημα

Οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, Αγγλία (Μπέντζαμιν Ντισραέλλι), Ρωσία (Αλέξανδρος, Πρίγκιπας Γκορτσακώβ) και Αυστροουγγαρία (Ιούλιος (Γκιούλα) Αντράσσυ), παρομοιάζονται με γάτες που έχουν μπλεχθεί στο κουβάρι που φέρει την ένδειξη Ανατολικό Ζήτημα, **Puck, Νέα Υόρκη, 1878**

- Επώνυμη γελοιογραφία του Μιχαήλ Αθανασιάδη, η οποία δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΣΚΡΙΠ στις 15-1-1895, δηλαδή δεκατρείς περίπου μήνες μετά την κήρυξη του ελληνικού κράτους σε κατάσταση πτώχευσης ως προς τις πληρωμές προς το εξωτερικό και τρεις μήνες πριν από τις εκλογές του Απριλίου 1895, στις οποίες το κόμμα του Τρικούπη ηττήθηκε κατά κράτος, ενώ δεν εξελέγη ούτε ο ίδιος ο Τρικούπης.
- Η γελοιογραφία απεικονίζει με δηκτικό τρόπο την έντονη κριτική που ασκείται στην οικονομική πολιτική του Τρικούπη και αποτυπώνει τη γενική δυσaréσκεια της εποχής για το πρόσωπο του πρωθυπουργού
- Στο: Αικατερίνη Φλεριανού (επιμ.), Χαρίλαος Τρικούπης, η ζωή και το έργο του, τόμ. Β', εκδ. Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 1989, σ. 965.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Δύο μορφές: Μία αντρική και μία γυναικεία.
- Ο άντρας: επίσημη ευρωπαϊκή αστική ενδυμασία και ημίψηλο καπέλο (ενδυματολογική συνήθεια Τρικούπη που παραπέμπει στην πολιτική του εκσυγχρονισμού με ευρωπαϊκό προσανατολισμό, ενδυμασία χρονικά περιορισμένη)
- Η γυναίκα: αρχαιοπρεπή ενδυμασία και περικεφαλαία που συμβολίζει τη διαχρονικότητα της Ελλάδας.
- Η αντρική μορφή βρίσκεται σε ενεργητική κίνηση με βηματισμό: κρατάει με το αριστερό χέρι τη γυναίκα, η οποία έχει το βλέμμα χαμηλωμένο. Με το δεξί του χέρι ανοίγει με το πόμολο μια πόρτα και ετοιμάζεται να ανοίξει και να οδηγήσει τη γυναίκα-Ελλάδα στο «πτωχοκομείον» (επιγραφή στην πόρτα).
- Σατιρική-εικονιστική αναφορά στην πτώχευση της χώρας το 1893, την οποία διακήρυξε ο τότε πρωθυπουργός της χώρας Χαρίλαος Τρικούπης.
- Ο γελοιογράφος δείχνει να τον θεωρεί υπεύθυνο και μάλιστα προβάλλει τη θέση ότι η πτώχευση της χώρας ήταν συνειδητή επιλογή του Τρικούπη.
- Στη γελοιογραφία αντανakλάται η κυρίαρχη πεποίθηση της εποχής για την προσχεδιασμένη πτώχευση του 1893, όπως βεβαιώνεται άλλωστε και από το αποτέλεσμα των εκλογών του Απριλίου του 1895, στις οποίες το κόμμα του Τρικούπη υπέστη συντριπτική ήττα.

Ανάγνωση διαγραμμάτων-γραφημάτων

Ανάγνωση διαγραμμάτων-γραφημάτων-πινάκων

- Προσδιορισμός του είδους και του θέματος (περιεχόμενο)
- Ανάλυση του περιεχομένου
- Έλεγχος εγκυρότητας: προέλευση, χρόνος, τρόπος συλλογής δεδομένων και καταγραφής
- Έλεγχος αξιοπιστίας: συσχέτιση με άλλα ανάλογα δεδομένα ή άλλου είδους πηγές, ένταξη στα ιστορικά συμφραζόμενα
- Εκτίμηση του δείγματος: επάρκεια και καταλληλότητα για υπολογισμούς και εξαγωγή συμπερασμάτων
- Αξιολόγηση της συνεισφοράς των δεδομένων στην εξήγηση του θέματος π.χ. δυναμική της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ιστορικές τάσεις και συνθήκες σε μια εποχή, οικονομική κατάσταση πληθυσμού, κ.λπ.

Ανάλυση στατιστικού πίνακα

- Κατά την ανάλυση ενός στατιστικού πίνακα λαμβάνουν υπόψη τους το θέμα, στο οποίο αναφέρεται, και προσπαθούν να συσχετίσουν τα αριθμητικά δεδομένα που περιλαμβάνει με τις ιστορικές γνώσεις που διαθέτουν για το ίδιο ζήτημα από το σχολικό βιβλίο.
- Αρχικά, δημιουργούν μια εισαγωγική παράγραφο, στην οποία αναφέρουν τα εξής: α) τον τίτλο του πίνακα (δηλαδή το θέμα, στο οποίο αναφέρεται), β) τη χρονική περίοδο που καλύπτει, γ) τη μορφή–περιεχόμενα του πίνακα, δ) την αξιοπιστία – αντικειμενικότητα των δεδομένων.
- Στη συνέχεια, προσπαθούν να εντοπίσουν –οριζόντια ή κάθετα– την εξέλιξη των αριθμητικών δεδομένων και τη σχέση τους με τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου. Σημειώνουν τις περιπτώσεις αύξησης ή μείωσης των δεδομένων, την περιοδικότητα αυτών των εξελίξεων, τις κορυφώσεις ή τις αμβλύνσεις. Σχολιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά και προσπαθούν στις επισημάνσεις τους να δώσουν –πέρα από την περιγραφή– και μια πειστική εξήγηση με βάση τις ιστορικές τους γνώσεις.

Ανάλυση στατιστικού πίνακα

- Καταληκτικά, αναφέρουν το συμπέρασμα, που προκύπτει από την πραγμάτευση του πίνακα, το οποίο και στη συνέχεια αξιοποιούν, συσχετίζοντάς το με τα δεδομένα που διαθέτουν από το σχολικό βιβλίο.
- Επιπλέον, αν ο πίνακας συνδέεται με ενότητα του σχολικού βιβλίου, στην οποία διακρίνονται φάσεις ή περίοδοι εξέλιξης, τότε ο μαθητής πρέπει να εντάξει και να συσχετίσει τα δεδομένα του πίνακα με την αντίστοιχη φάση.
- Στην περίπτωση, μάλιστα, που ο μαθητής καλείται να συνδυάσει τα δεδομένα ενός πίνακα με αυτά μιας πηγής, πρέπει να λάβει υπόψη του ότι **πρώτα σχολιάζει τον πίνακα και μετά επιχειρεί να συσχετίσει τα συμπεράσματά του με τις πληροφορίες της ιστορικής πηγής (ή το αντίστροφο, ανάλογα ίσως και με τη σειρά τους στην ερώτηση) και στη συνέχεια με τις ιστορικές γνώσεις που παρέχει το βιβλίο.**

Ειδική ορολογία

Γενικά δεδομένα: στοιχεία, αριθμητικά δεδομένα, στατιστικά στοιχεία, ποσοστά, αναλογίες, τιμές, επίπεδα, διαστάσεις, σύγκριση, διαφορά, συγκέντρωση, αυξομείωση, αθροιστικά, διακύμανση, κατανομή, αναλογίες, διαφορές, ομοιότητες, αριθμοί, γενικό πλάνο–εικόνα, φάσεις, χρονικό διάστημα, περίοδος, ετήσιος, ποσοστό επί του συνόλου, όρια, παγίωση, σταθεροποίηση, διάρκεια . . .

Αρνητικά δεδομένα: ύφεση, κάμψη, μείωση, περιορισμός, άμβλυνση, αναστολή, παρακμή, έλλειψη, καθοδική πορεία, στασιμότητα, καθυστέρηση, έλλειμμα, υποδιπλασιασμός . . .

Θετικά δεδομένα: αύξηση, έξαρση, διόγκωση, μεγέθυνση, διεύρυνση, εξέλιξη, πλήθυνση, ανοδική πορεία, ανάπτυξη, προώθηση, ακμή, κορύφωση, πλεόνασμα, διπλασιασμός, υπερδιπλασιασμός . . .

Ανάγνωση χάρτη

Ανάγνωση χάρτη

Δημιουργός-παραγωγή-θέμα: δημιουργός/εκδότης, προθέσεις/ιδεολογία, χρηματοδότηση, χρονολογία, τόπος, τίτλος, πηγή συλλογής δεδομένων, ιστορικό πλαίσιο, συμβάσεις και σύμβολα

Χαρακτηριστικά αναπαράστασης-τρόπος οργάνωσης δεδομένων: σχεδίαση και κλίμακα, εδαφική διαμόρφωση αντικειμένων (σημεία, επιφάνειες, εμβαδόν), προσανατολισμός, επιλογή δεδομένων, σαφήνεια-ορθότητα-ακρίβεια

Χαρακτηριστικά μορφής και τεχνικής: καταλληλότητα γραφικών σημείων-συσχέτιση με υπόμνημα

Πρόσληψη: πρόθεση δημιουργίας, χρήση-λειτουργία, αποδέκτες, συσχέτιση όλων των μεταβλητών για ερμηνεία (= απόδοση σημασίας).

Σατιρικός χάρτης της Ευρώπης, τέλη 19^{ου} αι.

Angling in Troubled Waters. Των Fred W. Rose, Matt Hewerdine, έκδοση G. W. Bacon & Co. Ltd. Λονδίνο 1899. Χρωμολιθογραφία Ψάρεμα σε ταραγμένα νερά. Ο χάρτης αποτυπώνει τον αποικιακό ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων της Ευρώπης, στα τέλη του 19ου αιώνα, με καθεμιά από αυτές να κατευθύνει την πετονιά της προς τα εδάφη που την ενδιαφέρουν. Πηγή: www.lifo.gr

Προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών στην προσέγγιση των ιστορικών πηγών

- Αδυναμία κριτικής αξιοποίησης πληροφοριών (κυρίως από γραπτές πηγές): ταύτιση αφήγησης με τεκμήρια, γεγονότα και ιστορική αλήθεια.
- Δυσκολία κατανόησης γραπτών πηγών λόγω χαμηλού επιπέδου αναγνωστικών δεξιοτήτων.
- Αύξηση δυσκολιών λόγω λειτουργίας τους στο μάθημα (τεκμήρια μικρού μεγέθους, φορείς ήδη επεξεργασμένης πληροφορίας, αποσπασματικός χαρακτήρας) = μετατροπή τους από «θέσει» σε «φύσει» τεκμήρια.

Τα ζητούμενα των ιστορικών πηγών - παραθεμάτων

- Α. Άλλοτε ζητείται να λάβουμε υπόψη την ιστορική αφήγηση και το σχετικό παράθεμα και να απαντήσουμε σε συγκεκριμένη ερώτηση διδακτικής προσέγγισης ή αξιολόγησης. Αυτό σημαίνει ότι το παράθεμα παρέχει ορισμένες ειδικότερες πληροφορίες για το ιστορικό γεγονός. Επομένως για να δώσουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το ζητούμενο θα πρέπει να λάβουμε υπόψη 1) την ιστορική αφήγηση και 2) τις πληροφορίες που παρέχει το παράθεμα.
- Β. Άλλοτε ζητείται, λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες ενός παραθέματος, να απαντήσουμε σε μια ερώτηση. Στην περίπτωση αυτή το παράθεμα περιλαμβάνει συνήθως πληροφορίες που δεν περιέχονται στην ιστορική αφήγηση.
- Γ. Άλλοτε ζητείται η σύγκριση και εξαγωγή πληροφοριών και συμπερασμάτων από δύο πηγές – παραθέματα. Συνήθως τα παραθέματα αυτά περιέχουν διαφορετικές πληροφορίες και γι' αυτό θα πρέπει να είμαστε σε θέση να συγκρίνουμε τις διαφορετικές πληροφορίες, έχοντας υπόψη την ιστορική αφήγηση και να συνθέσουμε την απάντησή μας, η οποία αξιοποιεί τις πληροφορίες του βιβλίου και τα δεδομένα του παραθέματος. Η συγκριτική μελέτη των πηγών συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.
- Δ. Άλλοτε ζητείται ο σχολιασμός ενός παραθέματος. Συχνά εντοπίζονται κάποια γεγονότα, πράξεις, πρόσωπα και κίνητρα και ζητείται η αξιολόγηση τους. Η αξιολόγηση αυτή γίνεται με βάση τις ιστορικές γνώσεις των μαθητών.

Κατά τη βαθμολόγηση απαντήσεων που αφορούν σε επεξεργασία ιστορικών πηγών αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών:

- Να περιορίζουν αυστηρά την απάντησή τους σε όσα ζητεί η ερώτηση και να μην επεκτείνονται σε γενικόλογο συνολικό σχολιασμό ή παρουσίαση του περιεχομένου της πηγής.
- Να αντιλαμβάνονται την ακριβή σημασία των ιστορικών όρων που περιέχει η πηγή.
- Να εντοπίζουν τη ζητούμενη πληροφορία και να τη συγκρίνουν με την αντίστοιχη πληροφορία του σχολικού βιβλίου ή/και δεύτερης πηγής που τους δίνεται προς εξέταση.
- Να εντοπίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές αφενός ανάμεσα στο περιεχόμενο, αφετέρου ανάμεσα στην οπτική δύο ή περισσότερων πηγών.

- Να αναγνωρίζουν το είδος της πηγής (ιστορικό έργο, άρθρο εφημερίδας, άρθρο/ομιλία ιστορικού προσώπου κλπ), να την αξιολογούν και να εντάσσουν την πληροφορία της πηγής στα ιστορικά της συμφραζόμενα.
- Να συνοψίζουν επιγραμματικά τις πληροφορίες που τους ζητούνται.
- Να συμπληρώνουν, να υποστηρίζουν ή να αντικρούουν την επιχειρηματολογία της πηγής με βάση τις ιστορικές τους γνώσεις από τη μελέτη του σχολικού βιβλίου.
- Να δημιουργούν ένα δικό τους κείμενο, συνδυάζοντας τις πληροφορίες της πηγής ή των πηγών και τις ιστορικές τους γνώσεις από τη μελέτη του σχολικού βιβλίου, το οποίο θα είναι ολοκληρωμένο (με αρχή, μέση και τέλος), θα χαρακτηρίζεται για τη συνοχή του και θα είναι σωστά δομημένο με σαφήνεια (παράγραφοι, διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις, λεξιλόγιο).
- Διδακτικοί Στόχοι: Γνώση, διαδικασίες μάθησης, κατανόηση, εφαρμογή, προέκταση-επέκταση, ανάλυση, σύνθεση, εκτίμηση-αξιολόγηση, κοινωνικοποίηση: στάσεις, συμπεριφορές, μεταγνώση

Δικτυογραφία

- <http://thesecretrealtruth.blogspot.com/2014/02/google-earth.html#ixzz4xUQomzbB>
- <https://kentro-erevnas-ellinikou-tragoudiou.com/book/ta-8ematika.pdf>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%AE_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82_1941-1944
- <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/12/12-maps-that-changed-the-world/282666/>
- **info@evrumatheia.edu.gr**
- <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-8351>
- <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8203?locale=el>
- **<http://eschool.impschool.gr/modules/document/file.php/LYK175/%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%9B%CE%A5%CE%A3%CE%97%20%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%A9%CE%9D%20%CE%A0%CE%97%CE%93%CE%A9%CE%9D.pdf>**

Δικτυογραφία

- eclass.sch.gr/.../ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ%20ΑΝΑΛΥΣΗΣ%20ΙΣΤΟΡΙΚΩ...
- dide.flo.sch.gr/.../PE02/DidaktikiAxiopoiisilstorikonPigon.pdf
- https://e-didaskalia.blogspot.gr/2013/07/blog-post_4570.html
- <http://popaganda.gr/o-kosmos-mesa-apo-12-chartes/>
- http://www.lifo.gr/articles/arts_articles/171525

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- <http://www.pi-schools.gr> (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο)
- <http://edu-gate.minedu.gov.gr/> (Δικτυακής Εκπαιδευτικής Πύλης του Υ.ΠΑΙ.Θ)
- <http://www.culture.gr> (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού)
- <http://www.ime.gr/> (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού)
- <http://www.e-history.gr/> (Ελληνική Ιστορία)
- <http://www.elia.org.gr> (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό αρχείο)
- <http://efimeris.nlg.gr/ns/main.html> (ψηφιακή συλλογή εφημερίδων και περιοδικών)
- <https://archive.ert.gr/> (Τηλεόραση ΕΡΤ)
- <https://spartacus-educational.com/> (Spartacus Educational)
- ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ (1895-1945)
- <https://www.skai.gr/emeis-oi-ellines-1> (Τηλεόραση ΣΚΑΪ)

Βιβλιογραφία

- Αγγελάκος Κ., Κόκκινος Γ. (επιμ. 2004). Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της ιστορίας με τη χρήση πηγών. Αθήνα: μεταίχμιο.
- Αρώνη – Τσίχλη Κ. (2008). Ιστορικές σχολές και μέθοδοι. Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ιστοριογραφία. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Αζέλης Α., Λαμπάτος Γ. (2003). Ιστορία της Β΄ και Γ΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας. Οι ιστορικές πηγές. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Αντωνιάδης Λ.(1995). Η διδακτική της Ιστορίας, Αθήνα: Πατάκης
- Βαζούρα Ζ. (2007). Η διδακτική της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με βάση τις αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διδασκαλία των γλωσσών. Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- Γρυντάκης, Γ. (1999). Τρόποι αισθητοποίησης του μαθήματος της Ιστορίας. Στο Σεμινάριο 21, σσ.229- 243
- Δάλκος Γ.(2000). Σχολείο και μουσείο. Αθήνα: Καστανιώτης
- Ευσταθίου-Καραγεωργάκη Μ. (2007). Σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της Ιστορίας. Εφαρμογές στο γυμνάσιο και στο λύκειο. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
- Ίλκερς Γκ.(2006). Η ιστοριογραφία στον 20ό αιώνα, μτφρ. Π. Ματάλας. Αθήνα: Νεφέλη (4^η επανέκδοση)

Βιβλιογραφία

- Chris Husbands (2000). Τι σημαίνει διδασκαλία της Ιστορίας; Γλώσσα, ιδέες και νοήματα. μτφρ. Α. Λυκούργος. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Μαστραπάς Α. (2008). «Η προσέγγιση των πηγών ως παιδαγωγικό αγαθό και ως εκπαιδευτική τεχνική στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας». Πρακτικά Συνεδρίου: Η διδασκαλία της Ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση. Σύνδεσμος Ελλήνων Κυπρίων Φιλολόγων – Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, Λεμεσός 3–4 Οκτωβρίου 2008, Λευκωσία 2011.
- Μαυροσκούφης Κ. Δ. (2005). Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας: ιστοριογραφία, διδακτική μεθοδολογία και ιστορικές πηγές. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Αδελφών Κυριακίδη.
- Stradling R. (2001). Η διδασκαλία της Ευρωπαϊκής Ιστορίας του 20ού αιώνα. Συμβούλιο της Ευρώπης.

Βιβλιογραφία

- Πυρπυρής Π. (2004). «Η προσέγγιση των γραπτών ιστορικών πηγών στη σχολική τάξη: Προβλήματα και μεθοδολογία», στο Μ. Ζαβραδινού
- Β. Κ. Μπακούρος, *Οι ιστορικές πηγές ως διδακτέα ύλη στο Ενιαίο Λύκειο. Πρακτικά Ημερίδας Ιωνιδείου Σχολής – Πειραϊκού Συνδέσμου*. Αθήνα: Έσοπτρον.
- Μέρος της παρουσίασης βασίστηκε στο υλικό που έχει συνθέσει η κ. Γεωργία Κατσαγάνη, Σύμβουλος Α΄ του ΙΕΠ.